

LIBER AMICORUM HÉLÈNE CASMAN

LIBER AMICORUM
HÉLÈNE CASMAN

Elisabeth ALOFS
Koen BYTTEBIER
André MICHIESENS
Alain-Laurent VERBEKE
(editors)

Liber amicorum H  l  ne Casman
Elisabeth Alofs, Koen Bytsebier, Andr   Michielsens en Alain-Laurent Verbeke
(editors)

   2013 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

Foto pagina ii:    De Moeial, Manly Callewaert.

ISBN 978-94-000-0354-5
D/2013/7849/46
NUR 822

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

VERANTWOORDING

Hélène CASMAN heeft een rijk gevulde loopbaan achter de rug. Dit wordt in het academische milieu traditioneel afgesloten met een *liber amicorum*. Hélène zelf vindt het helemaal niet noodzakelijk dat deze traditionele afsluiting volgt. Zij heeft daarom uitdrukkelijk verzocht het initiatief beperkt te houden en niet te veel volk te mobiliseren ter gelegenheid van haar afscheid als hoogleraar. Dat maakt de opdracht voor de initiatiefnemers van de viering en voor de uitgever van dit boek niet eenvoudiger.

Uiteindelijk hebben we gekozen om de traditionele weg slechts gedeeltelijk te verlaten. De persoonlijkheid van Hélène CASMAN wordt onder de loep genomen in een aantal getuigenissen of brieven. Wie Hélène kent, weet dat ze hier gevoelig aan is. Voor het wetenschappelijke *liber amicorum* hebben we ons beperkt tot de disciplines die Hélène onderwezen heeft, en tot de personen die op een bijzondere wijze bij de opleiding van het Notariaat van de Vrije Universiteit Brussel betrokken zijn.

Wij beseffen zeer goed dat wij hierdoor de kans hebben laten voorbijgaan om talrijke academici en rechtsbeoefenaars uit andere disciplines of andere universiteiten de gelegenheid te bieden om eveneens een bijdrage te leveren voor dit *liber amicorum*. De gekozen weg is evenwel de enige die toelaat een zekere mate van bescheidenheid aan de dag te leggen én een niet al te lijvig boek voor te leggen. Wij hopen op deze wijze gevolg gegeven te hebben aan de wens van Hélène.

Wij hopen tegelijkertijd dat dit afscheidscollege en deze afscheidsviering alleen maar betekenen dat voor de gevierde een nieuwe periode begint in haar leven, nu ze nog steeds actief bezig zal blijven met recht en op haar eigen wijze ons verder zal helpen inzicht te verwerven in het recht om te komen tot een betere rechtspraktijk. Dat is uiteindelijk hetgeen we ook met dit boek willen vieren: een ontmoeting tussen recht als wetenschap en recht in praktijk die leidt tot nieuwe inzichten en verdieping. Het is enkel de grootsten gegeven om deze twee op dusdanige wijze te combineren dat noch vanuit de academische wereld noch vanuit de wereld van de beoefenaars van het recht kritiek volgt, integendeel.

Verwondering en bewondering komen onvoldoende aan bod in de klassieke *libri amicorum*. In overleg met de uitgever hebben we gezocht naar een weg om niet enkel de wetenschappelijke inzet, maar zonder meer de persoonlijkheid van

Hélène CASMAN te schilderen. Het resultaat vindt u ook hierbij. Het is daarom dat we de lezer niet enkel veel studiegenot toewensen, maar ook veel leesgenot en boven alles: veel bewondering en verwondering!

Elisabeth ALOFS

Koen BYTTEBIER

André MICHIELENS

Alain-Laurent VERBEKE

INHOUD

<i>Verantwoording</i>	v
<i>De loopbaan van Hélène Casman</i>	xi
<i>Bibliografie Hélène Casman</i>	xxi

De functie van de uitkering na echtscheiding tussen gewezen echtgenoten v�oor en na de wet van 27 april 2007. Van gemengd alimentair-indemnitaire naar gemengd alimentair-compensatoire Elisabeth ALOFS	1
---	---

Het verkoopverbod tussen echtgenoten: méer dan een verkoopverbod tussen echtgenoten Ayfer AYDOGAN	29
--	----

Grenzen aan de familiale vermogensplanning: het principe van de versterkte onherroepelijkheid van de schenking herbekeken Jan BAEL	49
--	----

Het gewijzigde artikel 124 WLVO: drie vragen van de notaris Renate BARBAIX en Nicolas CARETTE	75
---	----

Alimentatieovereenkomsten: op glad ijs? Steven BROUWERS	91
---	----

De nieuwe regels inzake het verdelingsplan van de Wet van 19 maart 2012 tot wijziging van het Wetboek van Vennootschappen wat de vereffeningsprocedure betreft Koen BYTTEBIER	113
---	-----

Subrogatie binnen de rechtsfiguur van het fideicommiss de residuo: poging tot ‘Casmanalyse’ Pieter-Jan DE DECKER	135
--	-----

In moeders armen. Pleidooi voor een statuut van de thuisblijfmoeder Charlotte DECLERCK	153
--	-----

Nature et régime des droits du cohabitant légal dans la succession de son partenaire	
Paul DELNOY	163
Het algemene rechtsbeginsel: misdaad mag niet lonen	
Eric DIRIX	183
Een kredietinstelling, meerdere vermogens. Vermogensrechtelijke bedenkingen bij de regeling inzake Belgische <i>covered bonds</i>	
Régine FELTKAMP	193
La place de la convention dans le droit de la filiation	
Nicole GALLUS	227
Een “uitbreng” is geen schenking maar een huwelijksvoordeel. Weer een administratieve beslissing in strijd met de principes van het familiaal vermogensrecht	
Nicolas GEELHAND DE MERXEM	237
Wat de beweging in het personen- en familierecht van en na de Franse revolutionaire periode ons leert	
Alfons HEYVAERT	247
Wie is een verkoper in de zin van de wet-Breyne?	
Ruud JANSEN	295
Le juriste et le mathématicien	
Jean-Luc LEDOUX & Michel DENUIT	311
L’amour hors normes dans la <i>Walkyrie</i>	
Yves-Henri LELEU	323
De notariële akte vanuit de verkeerde hoek	
André MICHIELESENS	341
Wilsverklaringen en patiëntenrechten	
Walter PINTENS	351
Hoe verouderd is ons erfrecht?	
Mieken PUELINCKX-COENE	367

De zakelijke werking van de statuten in appartementsgebouwen Vincent SAGAERT	383
De weerslag van de toekenning tijdens de echtscheidingsprocedure van het uitsluitende genot van de gemeenschappelijke gezinswoning op de vereffening-verdeling van de postcommunautaire onverdeeldheid Patrick SENAËVE	397
Pour la suppression de la réserve du conjoint survivant Fabienne TAINMONT	411
Huwelijksvermogensrecht en vennootschapsrecht: een niet echt verwachte combinatie Nan TORFS	433
Hoe wordt men notaris? Een vereenvoudiging van de weg naar een veeleisend openbaar ambt Aloïs VAN DEN BOSSCHE	449
A New Deal for Belgian Family Property Law Alain-Laurent VERBEKE	461
De nood aan evaluatie van de (poging tot) objectivering van kinderalimentatie Gerd VERSCHULDEN	495
Levende fossielen in ons familiaal vermogensrecht Johan VERSTRAETE	515
Het appartementsrecht tussen zakenrecht en verbintenissenrecht en op weg naar het rechtspersonenrecht Annelies WYLLEMAN	527
<i>Lijst van voorintekenaars</i>	541

DE LOOPBAAN VAN HÉLÈNE CASMAN

Ik ben in Antwerpen geboren, op 21 december 1948. Mijn moeder heeft mij op de wereld gebracht, mijn vader heeft er me verwelkomd: ik ben in zijn handen geboren. Mijn vader was arts en stond bij mijn geboorte mijn moeder bij, die overigens zelf ook arts was. Mijn grootvader aan vaderskant was ook arts; aan moederskant waren mijn beide grootouders, die we Avus en Ava noemden, ook artsen. Mijn broer en mijn oudste zus zijn ook arts geworden.

Mijn grootmoeder Ava, die in 1914 aan de ULB was afgestudeerd, is voor al haar kleinkinderen, zeker ook voor mij, een markant voorbeeld geweest. Toen ze haar medische studies wilde aanvatten, werd ze op de UCL weggestuurd omdat geneeskunde studeren voor een jonge vrouw ongepast was; ze moest maar beter verpleegster worden, werd haar gezegd. Zo heeft ze zich dan aan de ULB gemeld, waar ze in de artsenopleiding welkom was. Niet alleen mijn feministische trekjes zijn mee door haar getekend; de sterkte van haar voorbeeld lag ook in haar wilskracht en haar zelfdiscipline, die indrukwekkend waren.

Thuis spreken we Frans, want mijn moeder is van Brussel afkomstig en beheerst het Nederlands in het begin van haar huwelijk helemaal niet. Als kleuter ga ik naar de Steinerschool, waarvan ik mij vooral herinner dat we er veel mogen tekenen en schilderen, en dat we daarbij leren het ganse blad te vullen en te kleuren, niet alleen de onderkant of een klein hoekje van het blad.

De lagere school loop ik, wees niet verbaasd, op een Antwerpse gemeenteschool waar nog in het Frans wordt onderwezen, een 'Institut Communal d'enseignement pour Jeunes Filles'. In 1958 beslist de Stad Antwerpen dat het nu welletjes is geweest met Franstalig gemeentelijk onderwijs, en de Franstalige klasjes worden van de Lamorinièrestraat naar de Lange Leemstraat verhuisd, waar we voortaan Nederlands moeten leren. Om de overgang te verzachten, zitten we in een regeling waardoor we nog enkele vakken in het Frans onderwezen krijgen; het heet dan dat we in een 'transmutatieklas' zitten – wie bedenkt zo'n woord?

Voor de middelbare school is voor mijn vrijzinnige ouders de keuze voor hetgeen toen nog het officieel onderwijs heet, evident: ik zou naar het Rijkslyceum voor Meisjes gaan, aan de Mechelsesteenweg. Geen transitimodaliteiten meer, geen faciliteiten: dit is nu menens eentalig Nederlands. Ik leer Latijn en Grieks, omdat dit op dat moment nog zo hoort als je verder wil studeren – zelfs als je arts wil

worden, maar ik heb al lang uitgemaakt dat ik hoe dan ook geen geneeskunde ga studeren, die studies duren me veel te lang en artsen zijn er in de familie al genoeg.

Mijn keuze voor rechten wordt mee bepaald door mijn grote bewondering en genegenheid voor mijn oom Jean Dassel, advocaat bij het Hof van Cassatie. Maar ook Jan Blockx (de kleinzoon van de Vlaamse componist), eerst onderzoeksrechter en dan raadsheer bij het hof van beroep in Antwerpen en een vriend van mijn ouders, heeft bij die keuze een rol gespeeld.

Op het lyceum ben ik door mijn oudere zus voorafgegaan, die na vijf jaar middelbare school besluit dat het tijd is om naar de universiteit te gaan. Ze legt de examens voor 'de Middenjury' af en vertrekt naar de ULB. Mijn vader is zo vol lof over haar omdat ze dat gedaan heeft, dat ik besluit om hetzelfde te doen, louter om dezelfde waardering in mijn vaders ogen te zien. Ik sla dus ook op mijn beurt het retoricajaar over en leg in de zomer van 1965, net zoals mijn zus het jaar daarvoor, de examens voor de Middenjury af. In oktober schrijf ik mij in aan de ULB voor de '*candidature en philosophie et lettres préparatoire au droit*'. Heel veel geschiedenisvakken, Romeins recht en Latijn: dat is de hoofdmoot van het programma in het eerste jaar. Latijn in het Frans vertalen na vijf jaar Latijn in het Nederlands, is even wennen. We krijgen lessen van kanonnen: Jean Stengers, die Geschiedenis van België doceert, en John Gilissen, die het vak Historische Inleiding tot het Recht doceert, om er slechts twee te noemen.

Een bijzondere herinnering is ook het spijbelen op woensdagnamiddag. Ik ben in Antwerpen vanaf mijn vijfde jaar naar de balletschool gegaan, bij Mevrouw Opdebeeck, en ik mis die lessen zo erg dat ik tijdens het eerste jaar op de universiteit daarvoor midden in de week naar Antwerpen terugga om mij toch een uur of twee lang nog te onderwerpen aan de ijzeren fysieke discipline van Mevrouw Opdebeeck. Ik hoor haar stem nog als ze me aanmoedigt om te doen wat ze van ons verwacht – *le saut de biche* in het bijzonder – 'allez Hélène!' en ik spring en zweef en ik voel de gratie van de beweging.

Na de kandidaturen heffen mijn ouders hun verzoek op om in het Frans verder te studeren. Ze zijn tot het besef gekomen dat ze hun kinderen, die groepen zijn om hun beroep in Vlaanderen uit te oefenen, geen dienst bewijzen door aan te dringen op een opleiding in het Frans. Ik stap meteen over naar de VUB, die toen nog geen afzonderlijke instelling is. Ik ben op het secretariaat van de faculteit rechten gaan vragen of deze overstap mogelijk is, en André Swinnen, de faculteitssecretaris, wuift met één handgebaar al mijn aarzelingen weg. Ineens zit ik een kleiner auditorium, met een veel kleinere groep studenten; van meer dan 350 aan de ULB zijn we ineens nog maar met 50 aan de VUB. In het eerste doctoraat – want wie in die tijd met succes rechten studeert, krijgt er meteen een doctorstitel voor – hebben we onder meer les van Professor Hermann Bekaert, die ons in het strafrecht

en het strafprocesrecht initieert; van Professor René De Rycke, die zijn universele kennis van het privaatrecht met ons deelt; van Professor Piet Vermeylen, die administratief recht doceert en in zijn lessen heel graag verwijst naar ‘toen ik minister was’; en van anderen, aan wie ik een even dankbare herinnering bewaar.

Dan breekt de studentenrevolutie uit. 1968. De lokalen van de universiteit door studenten bezet. André Swinnen die ’s nachts via het raam in zijn bureau binnenklautert, om er blanco diploma’s en stempels te redden van mogelijke ludieke acties van studenten die zichzelf een diploma zouden willen uitreiken. De Raad van Bestuur beslist dat de vraag naar inspraak van studenten terecht wordt gesteld en dat de beleidsstructuur van de universiteit moet worden herzien. Professor Frans De Pauw komt ons, studenten, zeggen dat we dit moment moeten grijpen om ook aan te dringen op de splitsing van de ULB en op de stichting van een onafhankelijke VUB. We doen mee.

10 juli 1970. Ik studeer af, met grote onderscheiding. Ik ben 21 jaar oud. Twee weken later trouw ik met Wim Vlieghe, die ook met grote onderscheiding is afgestudeerd, en we vertrekken naar Amsterdam. Hij werkt er voor het *International Bureau of Fiscal Documentation*. Ik heb een beurs gekregen en werk op de Gemeentelijke Universiteit onder leiding van Professor Pitlo, de oprichter van de Notariële Stichting in Nederland. In Amsterdam wordt onze zoon Gertjan geboren.

Professor Gustaaf Baeteman biedt mij aan om aan het zopas opgerichte Centrum voor Burgerlijk Recht van de piepjonge Vrije Universiteit Brussel verder te bekwaamen; hij belooft me om dit te regelen tegen dat we terug naar België komen. En inderdaad, als we op 1 juli 1971 van Amsterdam in Antwerpen terug zijn met de bestelwagen waarmee we onze spulletjes hebben verhuisd, ligt thuis bij mijn ouders de brief van de VUB, ondertekend door rector Alois Gerlo en voorzitter August De Winter, waarin ik lees dat ik ben aangesteld als ‘assistent buiten kader categorie A’ voor twee jaar, met ingang van 1 juli 1971. En kort daarop verneem ik dat ik de René Marcqprijs heb gekregen als ‘verdienstelijke studente met aanleg voor wetenschappelijk werk’. René Marcq is een vooraanstaande professor in de rechten geweest, die blijvend zijn stempel op de rechtenopleiding aan de ULB en de VUB heeft gedrukt. Hij was echter ook – dat wist niemand toen ik de prijs gekregen heb – een vriend van mijn grootvader Avus: ze waren samen met andere professoren in 1942 aangehouden en naar de citadel van Hoei overgebracht omdat ze lid waren van de Raad van Bestuur van de ULB, die toen besloten had de deuren van de universiteit te sluiten als daad van openlijk verzet tegen de inmenging van de Duitsers in het universitair beleid.

Maar we zijn in de zomer van 1971. Wim en ik moeten nog een woning in het Brusselse vinden en een opvang voor Gertjan regelen, maar ik begin toch meteen aan de voorbereiding van mijn eerste publicatie, onder leiding van zowel Profes-

sor Baeteman als Professor Willy Delva van Gent: een overzicht van rechtspraak over Huwelijksvermogensrecht, dat enkele maanden later in het *Tijdschrift voor Privaatrecht* verschijnt. Ik leg Gertjan in de reiswieg op de achterbank van de auto en rij naar de Raad van State om er de tijdschriften in te laden, die ik dan thuis uitpluis, op zoek naar de relevante rechtspraak die in dit overzicht zal worden besproken.

Zo is mijn universitaire loopbaan begonnen, die 42 jaar zou duren, en nu ten einde loopt.

Ik heb alle stappen gezet die tot een academische carrière horen, van assistente naar docente, hoogleraar, buitengewoon en uiteindelijk gewoon hoogleraar. Daarvoor ben ik begonnen met een proefschrift – dat heet in die tijd nog een ‘aggregaat voor het hoger onderwijs’ – en daarin onderzoek ik het begrip Huwelijksvoordelen. Ik verdedig dit op 16 december 1976. De proef vereist ook, aansluitend op de openbare verdediging, het geven van een openbare les; ik moet de nieuw ingevoerde veranderbaarheid van het huwelijksstelsel toelichten. Na afloop ontvang ik uitdrukkelijke felicitaties van Professor Jacques Matthijs, voorzitter van de jury. Maar op dat ogenblik vervult de mededeling door Rector Van Geen dat ik geslaagd ben, me nog zo intens dat ik, zo vrees ik, van deze felicitaties niets gehoord heb. Decaan Bart De Schutter heeft voor bloemen gezorgd, maar hij heeft ze bij de aanvang van de zitting op de buitenvensterbank gelegd en ze zijn eraf gevallen: ze zijn nooit terecht gekomen, en eigenlijk heb ik die nog altijd van hem tegoed.

Een bijzondere aanwezigheid bij de openbare verdediging van mijn proefschrift is die van Herman De Croo, toen minister van wat nog Nationale Opvoeding heet. Ik heb gedurende enkele maanden op zijn kabinet gewerkt, en toen ik daar weer vertrokken ben omdat ik vreesde dat ik mijn proefschrift anders niet zou afwerken, wordt mij gezegd dat hij, minister De Croo, me dat vertrek zeker kwalijk zal nemen. Maar hij heeft het me niet kwalijk genomen: bij de verdediging zit hij in het auditorium op de eerste rij. Dank U, Mijnheer de Minister.

Onder de diverse opdrachten die ik in het begin van mijn loopbaan heb gekregen, zijn er drie die ik hier zeker moet vermelden. De *eerste* is de werkgroep die voor de Algemene Modellenverzameling belast is met de opdracht om modellen van huwelijkscontracten te schrijven. Tot die werkgroep behoren Professor Baeteman en Professor Van Oosterwyck, samen met notarissen Luc Dehouck en Patrick Van Hoestenbergh. Die werkgroep heeft een secretaris nodig: ik word die secretaris. Dank zij deze opdracht verneem ik voor het eerst wat een notaris is, wat hij hoort te doen en hoe hij het moet doen. Ik maak ook kennis met Raadsheer Robert Soetaert, die later eerste voorzitter van het Hof van Cassatie zou worden, en die ons aanhoudend wijst op het belang van goed opgestelde juridische teksten die helder

en correct zijn verwoord. De *tweede* is het Comité voor Studie en Wetgeving van de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat. Mijn opdracht is eerst om verslagen samen te vatten en te vertalen, daarna om te notuleren: een leerschool waar ik hoge notariële heren ontmoet, die veel indruk op mij maken. Wat een leerzame momenten op de zaterdagvergaderingen als je uiteenzettingen en discussies mag volgen tussen, in het bijzonder, Jean Baugniet, André De Boungne, Maurice Donnay, Robert Rens, Edouard Schreuder, Egied Spanoghe, Antoine Van Hoestenbergh, Pierre Watelet, Flor Werdefroy, en Simonne David-Constant. De *derde* is mijn deelname aan de Belgische voorbereiding van het Internationaal Jaar van de Vrouw (1975). Binnen de *Association des Femmes Juristes* in het bijzonder werk ik hard aan teksten die de discriminatie van de vrouw in het burgerlijk recht aanklagen en we herschrijven zelfs het Burgerlijk Wetboek om er alle bepalingen uit te halen waarin een niet gelijke behandeling te bespeuren is. In die tijd leer ik Mariëtte Verrycken, vrederechter in het kanton Borgerhout, kennen, die mij haar onvoorwaardelijke steun en vriendschap biedt, waardoor ik meer durf, maar ook meer leer afwegen.

Na de verdediging van mijn proefschrift word ik eerstaanwezend assistent – een vreemde term die betekent dat je vast benoemd bent en je toekomst als assistent verankerd is. Ik heb het geluk, letterlijk, dat het huwelijksvermogensrecht net in 1976 vernieuwd is: ik schrijf over die wet met Moni Van Look een boek, en reis met Roger Dillemans en Frans Baert rond om ze te gaan uitleggen (Roger noemt ons het ‘reizend theater’ van het huwelijksvermogensrecht).

Maar een gedoctoreerde assistent wil het niet houden bij praktische oefeningen, publicaties, voordrachten en lezingen. Een gedoctoreerde assistent droomt ervan docent te worden. Ik word dat ook heel snel. Enerzijds omdat de door mij zo diep bewonderde en gerespecteerde René Dekkers overleden is, en ik hem voor het vak ‘Vergelijkend Burgerlijk Recht’ mag opvolgen. Anderzijds omdat Gommaar Van Oosterwyck het tijdstip van zijn ontslag voor het vak ‘Grondige Kennis in verband met het notariaat van het burgerlijk recht (met inbegrip van het opstellen van notariële akten, *partim*)’, het vak dat nu ‘Notarieel Familierecht’ heet, op de datum van mijn promoveren heeft afgestemd. Maar ik moet er dan wel het vak ‘Grondige kennis in verband met het notariaat van het administratief recht’ bij nemen, dat vacant is en waar men niet zo snel een titularis voor vindt. Ik heb dat vak dertien jaar lang gedoceerd.

Om deze onderwijsopdrachten, verbonden aan de notariële praktijk, degelijk op te nemen, moet ik notariële ervaring opdoen, zo meldt de decaan mij. Ik ga dus ‘stage’ lopen en kom daarvoor als vanzelfsprekend bij Gommaar en zijn toenmalige associé Charles Sluyts terecht. Ik word getroffen door de menselijke dimensie van dit beroep, het belang van luisterbereidheid en de nood aan maatwerk. Als een *pater familias* me na afsluiting van een moeilijk familiaal dossier zegt “Dank

zij u ga ik vanavond, voor het eerst sinds lang, goed slapen”, ontdek ik wat het betekent om je kennis en competentie ten dienste van niet-juristen te stellen: mensen helpen om tot rust te komen, een oplossing aanreiken waardoor ze beter kunnen slapen! Dat is waar ik voortaan verder voor wil werken, denk ik.

Ik vraag dan ook aan Gommaar en aan Charles of ik ben hen mag blijven werken; ik zou de Universiteit ervoor verlaten. En wat zeggen deze twee heren, denkt u? Ze zeggen ‘neen’. Je toekomst ligt op de Universiteit, zegt Gommaar; ik heb geen plaats voor jou, zegt Charles. O! Dat had ik niet verwacht. Enkele maanden later gaan beide heren echter uiteen – hun associatie wordt wat woelig ontbonden, en ieder van hem komt mij, uiteraard afzonderlijk, vragen of ik bereid zou zijn bij hem te komen werken... Nu moet ik nog kiezen ook! Net op dat moment wordt André Michielsens, die op datzelfde kantoor stage loopt, ook voor zo’n keuze geplaatst: we hebben daarover gepraat, in de keuken van de Louizastraat, en daar en toen is onze vriendschap, die nu al meer dan 30 jaar duurt, ontstaan.

De keuze is moeilijk. Ik kies na vele twijfels voor Charles Sluyts, omdat ik weet dat hij mij de dossiers van familiale aangelegenheden in grote onafhankelijkheid en zelfstandigheid zal laten beheren, en daar heb ik wel zin in. Omdat Gommaar zelf zo beslagen is in familierecht, vrees ik dat hij me vooral zou vragen om mij te verdiepen in vastgoed- of vennootschapsdossiers, en daar heb ik veel minder zin in.

Charles Sluyts eist dat ik het diploma van licentiaat in het notariaat zou behalen. En op de VUB vindt men dat ik geen examens mag afleggen over vakken die ik zelf doceer, dus ga ik naar Gent en leg daar de examens voor de Centrale Examencommissie af. Ik behaal mijn diploma met grote onderscheiding in september 1979. Ik werk bij Charles Sluyts, en blijf de drie vakken waarvoor ik ben aangeesteld, doceren. Ik muis er zelfs zes weken uit om op verzoek van Josse Van Steenberge, toen decaan van het departement rechten van de Universiteit Antwerpen, aan de universiteit van Butare in Rwanda familiaal vermogensrecht te doceren. Dit is lang voor de afschuwelijke feiten van 1994. Ik ben op het aanbod ingegaan onder voorwaarde dat Gertjan mee mag. Voor hem en voor mij een buitengewone ervaring: de kennismaking met zwart Afrika, de ontmoeting met enthousiaste, leergierige en dankbare studenten, de ontdekkingstochten met buurman Jean-François Beyer en zijn vrouw Katrien doorheen het land van de duizend heuvels, heerlijk.

In september 1982, exact drie jaar nadat ik aan mijn stage begonnen was, meldt Charles Sluyts dat hij zijn ontslag gaat indienen en hij suggereert dat ik hem zou opvolgen. Ik heb daar wekenlang neen op gezegd, maar zijn overtuigingskracht is groter dan mijn weerstand, die breekt. Ik stel mij kandidaat voor zijn opvolging en word – toen nog zonder vergelijkend examen, maar ook zonder tegenkandidaat – op voordracht van minister Jean Gol benoemd. Thuis ontvang ik een tele-

gram: “Het heeft Z.M. de Koning behaagd u tot notaris ter standplaats Antwerpen te benoemen”. Ik ben er de hele avond stil van geweest, doordrongen van de enorme verantwoordelijkheid die ik zou dragen, tegenover mijn gezin – Gertjan is 11 jaar oud, ik ben nu met Hugo getrouwd en zijn zoon Jeroen is bij ons komen wonen –, tegenover mijn medewerkers en tegenover de cliënten die zich – hopelijk – tot mij zullen wenden. Wat een uitdaging!

Ik heb er alle lasten van gedragen, maar ook alle vreugdes van gekend. Ik heb een geweldige periode beleefd, die 17 jaar heeft geduurd. Ik blijf de hele ploeg van mijn medewerkers intens dankbaar voor de inspanningen die zij dag in dag uit hebben geleverd om te werken zoals ik van hen verwachtte dat ze zouden werken, en voor de sfeer die al die tijd in de Louizastraat heeft geheerst, die warm en vrolijk en intens was, en die zij en ik nog in onze harten dragen.

Ik ben voorzitter geweest van de Kamer van Notarissen, met een bevoegdheid die toen nog beperkt was tot het arrondissement waartoe 110 notarissen horen, waarvan ik bij aanvang de enige vrouw ben. Ik ben geëindigd als voorzitter van de mij zo dierbare Conferentie van Antwerpse Notarissen, en daarvoor en voor de daar gesmede hechte vriendschapsbanden ben ik mijn confraters al even dankbaar.

Vanaf 1989 en 9 jaar lang doceer ik daarnaast Zakenrecht aan de Universiteit van Antwerpen, een vak dat ik ook sedert 1988 aan de VUB doceer. Vanaf 1993 mag ik *Organisation du notariat et Déontologie de la Profession* aan de Université Libre de Bruxelles doceren: ik vermeld voortaan onder mijn naam ‘*Professeur aux Universités de Bruxelles*’ – wat een eer om op die meervoudsvorm gerechtigd te zijn! Vanaf 1997 tot 2008 doceer ik Notarieel Vermogensrecht. In 1998 word ik aangesteld voor het vak Grondige studie van het Familierecht.

En in 2001 gaat een oude droom in vervulling: ik word na het emeritaat van Alfons Vastersavendts titularis van het hoofdvak Familiaal Vermogensrecht, en heb het gevoel dat ik hier al 25 jaar op heb gewacht. In het vooruitzicht daarvan heb ik eind 1999 mijn ontslag als notaris aangeboden.

Dit is het gevolg van een nauwkeurig afgewogen keuze. Ik heb het notariaat verlaten om voltijds hoogleraar te kunnen worden. De combinatie van beide beroepen is buitengewoon interessant geweest. Ik ben er nog steeds van overtuigd dat ik een betere prof ben geworden zodra ik notaris ben geworden. Maar net evengoed is mijn notaris-zijn door mijn academische bagage versterkt. Een jaar voor mijn vertrek uit de Louizastraat had ik nog het genoegen om de voordelen van deze combinatie buiten België te ervaren: ik ben uitgenodigd om in Sint Petersburg een voordracht over huwelijkscontracten voor Russische confraters te geven en een voordracht over het Belgisch notariaat aan de Universiteit. Dank aan Katlijn Malfliet, die me bij dit project heeft betrokken!

Zo ben ik voltijds teruggekeerd naar de Vrije Universiteit Brussel. Met mijn notariële bagage en met mijn sterke overtuiging dat een notaris ook een rol te vervullen heeft ter vermijding en ter oplossing van geschillen. Dit legt uit dat ik mij ook inzet voor ‘bemiddeling’ – ik heb hiervoor een notariële opleiding helpen opstarten, die ik zelf in 1999 heb gevolgd, en ik heb meegewerkt aan de postuniversitaire bemiddelingsopleidingen van de universiteiten van Leuven, Gent en Antwerpen; op de VUB heb ik geijverd voor de inrichting van een vak Geschillenbeslechting, wat ter gelegenheid van de hervorming naar de bachelor-masteropleiding is ingevoerd. Ik heb in de opleiding notariaat ook het vak Vereffening-Verdeling ingevoerd, wat op zichzelf uniek is, want zo’n vak hebben ze in andere universitaire notariële opleidingen niet; bovendien steunt dat vak op een unieke methode waarin theorie en praktijk op een bijzondere uitdagende wijze in de computerklas worden onderwezen.

Ik ben lid van de redactie van nogal wat tijdschriften. Zeker wil ik hier vernoemen de *Revue trimestrielle de droit familial*, omdat ik daarvoor de steun heb gekregen van Jacques De Gavre, ‘*un seigneur*’, die ik hier postuum nogmaals zeer eerbiedig groet. En het *Nieuw Juridisch Weekblad*, waar Rogier De Corte mij voor uitnodigde, een creatieve baanbreker van wie ik veel geleerd heb, ook buiten het recht.

Ook als ik op de VUB voltijds ben, mag ik nog academisch reizen. Met collega Jan Gorus naar Congo, om een groep studenten in de rechten en in de politieke wetenschappen te begeleiden. Ik mag er les geven op de Universiteit van Lubumbashi en met enkele raadsheren van het hof van beroep een pleitwedstrijd voor Congolese en Belgische studenten organiseren. Later ook nog, en dan met mijn echtgenoot André, verschillende keren naar Israël. (Ik ga natuurlijk ook veel naar Londen, maar dat is om Gertjan, zijn vrouw Shakeh en hun kinderen Gayaneh en Sevan op te zoeken; mijn kleinkinderen noemen mij Ava).

Een bijzonder voorrecht is mij te beurt gevallen als ik benoemd ben bij koninklijk besluit van 11 februari 1998 tot plaatsvervangend raadsheer bij het hof van beroep van Brussel, waar Guy Delvoie op dat ogenblik eerste voorzitter is. Ik heb die functie tot in 2008 met passie en toewijding uitgeoefend.

Van 2002 tot 2008 ben ik decaan van de Faculteit Rechtsgeleerdheid. In die hoedanigheid ontmoet ik alle decanen van de andere faculteiten van de universiteit, en ontdek dat een universiteit inderdaad de universaliteit van het weten huisvest: een boeiende en verrijkende ervaring. Een van de meest zichtbare beslissingen die onder mijn decanaat is genomen, is voorzeker de wijziging van de naam van de faculteit, die nu Faculteit Recht en Criminologie heet – een naamswijziging waardoor onze collega’s criminologen eindelijk een expliciete externe zichtbaarheid en een duidelijke interne bevestiging worden toegekend.

Na mijn periode als decaan vraagt Paul De Knop mij in 2008 om vicerector Studentenbeleid te worden. Ik ben op dat verzoek ingegaan, om vier jaar lang vooral de vicerector van de studenten te zijn: de band met de studenten is de meest waardevolle herinnering die ik aan deze periode bewaar, en die ik koester.

André Michielsens en ik werken ondertussen al 15 jaar samen aan de uitbouw van een kwaliteitsvolle opleiding notariaat, nu master na master notariaat: een successtory, die we samen schrijven. Het aantal studenten is spectaculair gestegen en we zien dat onze afgestudeerden het goed doen.

Ik sta nu bijna aan het einde van mijn academische loopbaan. Maar het is nog niet gedaan! Ik blijf nog zeker  en vak tijdelijk doceren, blijf mij inzetten voor het Postgraduaat *Estate Planning* dat ik op de VUB ben opgestart met Alain-Laurent Verbeke, mijn gewezen stagiair, van wie ik meer gekregen heb dan dat ik hem gegeven heb. Ik ben sedert vorig jaar plaatsvervangend vrederechter in het kanton Brasschaat en ik ben al een paar jaar wetenschappelijk adviseur bij het advocatenkantoor Greenille.

Mijn meest recente opdracht is deze die minister van Justitie Annemie Turtelboom mij in februari 2012 heeft toevertrouwd: als ‘experte’ bij haar kabinet mag ik de wetteksten schrijven die aan het Parlement zullen worden voorgelegd om het erfrecht te hervormen.

En dan durf ik wel te denken: ik ken het mij vertrouwde deel van het recht, het civiel recht en vooral het familierecht, in al zijn facetten. Ik heb het ook in al zijn facetten beoefend. Ik heb voor dat deel van het recht deelgenomen aan activiteiten van onderwijs, onderzoek, rechtspraktijk, rechtsleer, rechtspraak en wetgeving. Ik heb bijgedragen tot vorming en vulgarisatie, want ik ben overal te lande voordrachten gaan geven, zowel voor professioneel publiek als voor hetgeen men het ‘grote publiek’ noemt. Ik heb, zoals ik het in de kleuterschool heb geleerd, het hele blad ingevuld en ingekleurd.

Hélène CASMAN
12 februari 2013

BIBLIOGRAFIE HÉLÈNE CASMAN

E. ALOFS, P.-J. DE DECKER en V. VANDERHULST
Assistenten vakgroep Privaat- en Economisch Recht
Vrije Universiteit Brussel

PROEFSCHRIFT

CASMAN, H., *Het begrip huwelijksvoordelen*, Berchem, Kluwer, 1976, 284 p.

BOEKEN EN CURSUSSEN

- CASMAN, H. en VAN LOOK, M., *Huwelijksvermogensrecht*, Brussel, Ced.Samsom, 1976, losbl., 526 p.
- CASMAN, H. en VAN LOOK, M., *Régimes matrimoniaux*, Brussel, Ced.Samsom, 1977, losbl., 526 p.
- CASMAN, H. en VASTERSAVENDTS, A., *De langstlevende echtgenote. Erfrechtelijke en huwelijksvermogensrechtelijke aspecten*, Antwerpen, Kluwer, 1982, 254 p.
- CASMAN, H., *Notarieel Familierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1991, 654 p.
- CASMAN, H., *Wijzigingen in de procedure van echtscheiding door onderlinge toestemming. Wet van 30 juni 1994. Tekst van voordracht gehouden voor de Nederlandstalige notarissen te Antwerpen op 7-12 september 1994*, Gent, Mys & Breesch, 1994, 81 p.
- CASMAN, H., GERLO, I. en VERMEERSCH, B., *De Verkoopakte. Handboek voor de notariële praktijk*, Mechelen, Kluwer, 2005, 248 p.
- CASMAN, H., *Organisation du notariat et déontologie de la profession*, Herentals, Knops Publishing, 2009, 150 p.
- DEKKERS, R. en CASMAN, H., *Handboek burgerlijk recht, IV, Huwelijksstelsels – Erfrecht – Giften*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 917 p.
- CASMAN, H., *Précis du notariat*, Brussel, Bruylant, 2011, 347 p.
- CASMAN, H., *Code de l'organisation du notariat et déontologie de la profession*, Herentals, Knops Publishing, 2011, 358 p.
- CASMAN, H., *Zakenrecht*, Brussel, VUBPRESS, 2011, 212 p.
- CASMAN, H., *Vereffening en verdeling*, onuitg. cursus Master na Master Notariaat, Vrije Universiteit Brussel, 2012, 195 p.
- CASMAN, H., *Gezins- en familiaal vermogensrecht*, Brussel, VUBPRESS, 2012, 245 p.
- CASMAN, H., *Successions*, Brussel, VUBPRESS, 2012, 127 p.
- CASMAN, H., *Wet erfopvolging en plaatsvervulling. Een eerste toelichting op basis van de parlementaire voorbereiding*, Mechelen, Kluwer, 2012, 90 p.

ARTIKELS IN TIJDSCHRIFTEN

- BAETEMAN, G., DELVA, W. en CASMAN, H., "Huwelijksvermogensrecht. Overzicht van rechtspraak: 1961-1971", *TPR* 1971, 419-577.
- CASMAN, H., "Bedenkingen bij een wetsvoorstel inzake huwelijksvermogensrecht", *RW* 1971-72, 1761-1771.
- CASMAN, H., "De la recevabilité de l'action en responsabilité intent ee contre l'architecte ou l'entrepreneur par un copropriétaire et relative aux parties communes d'un immeuble à appartements", *RCJB* 1972, 338-353.
- CASMAN, H., "De l'effet suspensif du pourvoi en cassation en matière de divorce", *JdT* 1972, 677-679.
- CASMAN, H., "Capacité de la femme mariée – Communauté légale – Pouvoir de disposer – Absence de biens propres", *RNB* 1973, 21-22.
- CASMAN, H., "Assurance vie et communauté conjugale", *Cah.Dr.Fam.* 1973, 9-18.
- CASMAN, H., "Dettes conjoints et solidaires contract ees par deux époux communs en bien. A propos de l'arrêt de la cour d'appel de Bruxelles, 19 novembre 1971", *RNB* 1973, 274-279.
- CASMAN, H., "Het patrimonial statuut van de langstlevende echtgenoot", *RW* 1973-74, 401-428.
- CASMAN, H., "Enkele aspecten van de juridische toestand van feitelijke gescheiden echtgenoten", *TPR* 1974, 45-78.
- CASMAN, H., "Over de bijstand en de toestemming vereist voor het sluiten van het huwelijkscontract van een minderjarige", *T.Not.* 1974, 145-155.
- CASMAN, H., "De la propriété indivise entre époux s epar es de biens et de ses effets vis-à-vis des tiers", *RCJB* 1974, 544-562.
- CASMAN, H., "De regeling van de bijdrage in de lasten van het huwelijk in de bedongen scheiding van goederen", *RW* 1974-75, 129-137.
- CASMAN, H., "Het huishoudelijk mandaat", *TPR* 1975, 117-130.
- CASMAN, H., "Wet van 14 juli 1976 betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van de echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels", *RW* 1975-76, 321-378.
- TRAEST, G., CASMAN, H. en BOUCKAERT, F., "De nieuwe wet huwelijksvermogensrecht", *TPR* 1976, 775-993.
- CASMAN, H., noot onder Cass. 24 april 1976, *RW* 1976-77, 997-1003.
- CASMAN, H., noot onder Cass. 18 juni 1976, *RW* 1977-78, 954-958.
- CASMAN, H., "Toepassing in de tijd van de nieuwe wet huwelijksvermogensrecht op de zuivere scheiding van goederen" (noot onder Kh. Antwerpen 29 juni 1977), *RW* 1977-78, 1835-1838.
- CASMAN, H., noot onder Antwerpen 18 oktober 1977, *RW* 1978-79, 909-913.
- CASMAN, H., "Het wettelijk stelsel. Bestuursbevoegdheden en sanctieregeling", *TPR* 1978, 399-459.
- CASMAN, H., noot onder Rb. Kortrijk 16 december 1975, *RTDF* 1978, 79-80.
- CASMAN, H., "L'impossibilité pour un époux de manifester sa volonté et les articles 220 et 1420 du code civil" (noot onder Rb. Hasselt 6 september en Rb. Hasselt 8 november 1977), *RTDF* 1978, 288-291.
- CASMAN, H., "Jurisprudence récente en matière de séparation de biens pure et simple", *RTDF* 1979, 203-225.

- CASMAN, H., noot onder Cass. 31 mei 1978, *RTDF* 1979, 165-166.
- CASMAN, H., noot onder Brussel 5 februari 1979, *RW* 1979-80, 317.
- CASMAN, H., noot onder Cass. 1 maart 1979, *RW* 1979-80, 1431.
- CASMAN, H., "Inbreng van een eigen goed in een bestaand huwelijksvermogensstelsel" (noot onder Cass. 24 oktober 1979), *RW* 1979-80, 1859-1862.
- CASMAN, H., "Wederzijdse schenkingen bij wijziging van het huwelijksvermogensstelsel" (noot onder Gent 23 maart 1979), *RW* 1979-80, 1928-1931.
- CASMAN, H., noot onder Antwerpen 27 juni 1979, *RW* 1979-80, 2052.
- CASMAN, H., noot onder Cass. 21 september 1979, *RW* 1979-80, 2649-2651.
- CASMAN, H., noot onder Rb. Mechelen 2 december 1981, *RTDF* 1982, 361.
- CASMAN, H., noot onder Rb. Kortrijk 10 oktober 1980, *RW* 1980-81, 1678-1979.
- CASMAN, H., "Vordering tot betaling, na echtscheiding, van een door de vrouw aangegane schuld" (noot onder Gent 24 juni 1980), *RW* 1980-81, 2189.
- CASMAN, H., "La loi du 18 février 1981 modifiant le Code Judiciaire en matière de certaines ventes d'immeubles", *RTDF* 1981, 235-245.
- CASMAN, H., noot onder Brussel 3 januari 1980, *RW* 1981-82, 1140.
- CASMAN, H., noot onder Rb. Gent 23 oktober 1980, *RW* 1981-82, 1425.
- CASMAN, H., noot onder Rb. Brussel 14 januari 1981, *RTDF* 1981, 249.
- CASMAN, H., "Het nieuwe erfrecht van de langstlevende echtgenoot. Het intestaat erfrecht", *RW* 1981-82, 357-374.
- CASMAN, H., noot onder Brussel 3 januari 1980, *RW* 1981-82, 1142.
- CASMAN, H., noot onder Rb. Gent 23 oktober 1980, *RW* 1981-82, 1425.
- CASMAN, H., "La loi du 14 mai 1982 relative aux droits successoraux du conjoint survivant. Quelques questions de droit transitoire", *RTDF* 1982, 9-21.
- CASMAN, H., noot onder Antwerpen 6 januari 1982, *RTDF* 1982, 64.
- CASMAN, H., noot onder Rb. Kortrijk 23 april 1982, *RW* 1983-84, 2701.
- CASMAN, H., "Terugwerkende kracht van de gevolgen van echtscheiding en de overgangsbepalingen van de wet huwelijksvermogensstelsels. Toepassing van art. 1463 (oud) BW", *RW* 1983-84, 2701-2704.
- CASMAN, H., "La séparation de biens judiciaire depuis la réforme des régimes matrimoniaux" (noot onder Rb. Hasselt 24 maart 1981), *RTDF* 1983, 86-88.
- CASMAN, H., "Interpretatie van een schenking tussen echtgenoten in het licht van de wet van 14 mei 1981", *W.Akte* 1984, 40.
- CASMAN, H., "Schulden en huwelijksvermogensrecht", *TPR* 1985, 289-334.
- CASMAN, H., "Le conjoint du failli", *RTDF* 1986, 5-23.
- CASMAN, H., "Nouvelles dispositions légales en matière d'adoption et d'adoption plénière", *RTDF* 1987, 109-162.
- CASMAN, H., "De assepoesterclausule" (noot onder Vred. Berchem 11 juni 1985 en Rb. Antwerpen 5 december 1985), *RTDF* 1987, 193-196.
- CASMAN, H., noot onder Mons 16 april 1986, *RTDF* 1987/1-2, 220-222.
- CASMAN, H., "La réforme de l'adoption", *RTDF* 1988/1, 9-31.
- CASMAN, H., "Aantekeningen bij artikel 1447 B.W. en de toewijzing bij voorrang na echtscheiding", *RTDF* 1990, 115-139.
- CASMAN, H., "De omzetting van het vruchtgebruik", *TPR* 1991, 803-848.
- CASMAN, H., "Equit e et bonne foi dans les relations patrimoniales entre époux. Réflexions sur l'élaboration d'un contrat de mariage juste", *RTDF* 1991/4, 445-463.

- CASMAN, H., "Verklaring van wederbelegging bij aankoop van een eigen onroerend goed" (noot onder Rb. Antwerpen 27 november 1991), *NFM* 1992, 206-213.
- CASMAN, H., "La donation avec réserve d'usufruit" (noot onder Cass. 8 oktober 1992), *RTDF* 1993/3-4, 527-529.
- CASMAN, H., "Schenken en successierechten", *NFM* 1994, 1-16.
- CASMAN, H. en VERBEKE, A., "Bewijskracht van een lijst van eigen goederen in het huwelijkscontract" (noot onder Antwerpen 10 januari 1994), *RW* 1994-95, 572-574.
- BAETEMAN, G., CASMAN, H. en GERLO, J., "Huwelijksvermogensrecht. Overzicht van Rechtspraak. 1989-1995", *TPR* 1996, 135-340.
- CASMAN, H. en VAN VLIET, C., "Bijzondere onverdeeldheden", *NFM* 1996, 1-8.
- CASMAN, H., "Jurisprudence récente (1989-1996) en matière de séparation de biens", *RTDF* 1996/4, 493-509.
- CASMAN, H., "Quelques questions relatives à la liquidation d'une succession acceptée sous bénéfice d'inventaire", *RNB* 1998, 530-552.
- CASMAN, H., "La loi du 9 juillet 1998 relative à la procédure de modification du régime matrimonial", *RTDF* 1998, 331-350.
- CASMAN, H., "Publiciteitsstelsels betreffende publiekrechtelijke en fiscale beperkingen van het onroerend eigendomsrecht. Een poging tot inventarisatie", *RW* 1998-99, 1137-1151.
- CASMAN, H., "Scheidingsbemiddeling door notarissen", *EJ* 1999, 9-13.
- CASMAN, H., "La créance résultant d'un  tat liquidatif non approuv e ni homologu e est-elle exigible au sens de l'article 1415 du Code judiciaire" (noot onder Cass. 5 september 1997), *RCJB* 2000, 234-256.
- CASMAN, H., "Wettelijke samenwoning van kracht", *Juristenkrant* 2000, 4.
- CASMAN, H., "Gezinsbemiddeling. Enkele bedenkingen bij het door de kamer van volksvertegenwoordigers goedgekeurd ontwerp van wet", *RW* 2000-01, 363-370.
- CASMAN, H., "Levensverzekering en huwelijk", *T.Verz.* 2001, 230-247.
- CASMAN, H., "De nieuwe voogdijwet", *NFM* 2001, 211-246.
- CASMAN, H., "De nieuwe voogdijwet: wat er verandert", *Juristenkrant* 2001, 16.
- CASMAN, H., "Antwerps notarieel verkoopbureau moet activiteit staken", *Juristenkrant* 2001, 1 en 7.
- CASMAN, H., "Fraus corrumpit sed non omnia corrumpit en matière de divorce par consentement mutuel" (noot onder Cass. 16 juni 2000), *RCJB* 2002/3, 406-436.
- CASMAN, H., "Vastgoedbemiddeling door notarissen kan, zegt Cassatie", *Juristenkrant* 2002, 7.
- CASMAN, H. en MASSON, J.P., "La nouvelle législation sur la tutelle", *RTDF* 2002, 7-68.
- CASMAN, H., "Wettelijke samenwoning. Hoe gaat dat nu verder?", *NJW* 2004, 182-193.
- CASMAN, H., "Quelques réflexions en matière de responsabilité professionnelle du notaire", *RNB* 2004, 450-465.
- CASMAN, H. en VERBEKE, A., "Wat is een huwelijksvoordeel?", *NFM* 2005, 292-297.
- CASMAN, H., "Les mesures conservatoires", *Div.Act.* 2005, 84-90.
- CASMAN, H., "Hoe en wanneer wordt over vergoedingen afgerekend?", *NFM* 2006, 137-143.
- CASMAN, H., "Toewijzing bij voorrang na inbreng", *NFM* 2006, 226-229.
- CASMAN, H., "Wet van 28 maart 2007 tot regeling van het erfrecht van de langstlevende wettelijk samenwonende – een eerste commentaar", *NFM* 2007, 125-132.

- CASMAN, H. en RENIERS, A., “De ene echtgenoot beheert de goederen van de andere: wat zegt artikel 1467 B.W.?” , *NFM* 2007, 162-165.
- CASMAN, H., “Nieuw echtscheidingsrecht. Toelichting voor de notariële praktijk” , *NFM* 2007, 277-294.
- CASMAN, H., “Tableau comparatif: cohabitation de fait / Cohabitation légale / Mariage” , *Div.Act.* 2007, 148-149.
- CASMAN, H. en VERBEKE, A., “Belastbaarheid van huwelijksvermogensrechtelijke verkrijgingen” , *NFM* 2007, 32-35.
- CASMAN, H., “Actueel Belgisch afstammingsrecht in vogelvlucht” , *NFM* 2008, 119-130.
- CASMAN, H., “Erfrecht van de langstlevende wettelijk samenwonende partner (LLP) – Clausules voor testamentaire beschikkingen” , *NFM* 2008, 177-184.
- CASMAN, H. en SIBIET, A., “Stiefouderadoptie: hoe stel ik het verzoekschrift op?” , *NFM* 2009, 365-371.
- CASMAN, H., “Wie wordt de grootste Belgische jurist aller tijden? Hélène Casman kiest voor... René Dekkers” , *Juristenkrant* 2009, 3.
- CASMAN, H., “In memoriam Gustaaf Baeteman” , *RW* 2009-10, 1790.
- CASMAN, H., “Herroeping schenking wegens geboorte” , *NFM* 2009, 54-56.
- CASMAN, H., “Het interuniversitair postgraduaat estate planning” , *TEP* 2010, 123-125.
- CASMAN, H., “Actualia schenkingen” , *NJW* 2011, deel 1: 558-567, deel 2: 594-603.
- CASMAN, H., “Diverses questions relatives à la procédure de recours contre la décision disciplinaire par une chambre (provinciale) des notaires” , *RNB* 2012, 107-116.
- CASMAN, H., “Le partage transactionnel, stable ou égalitaire avant tout?” , *RNB* 2012, 406-429.
- CASMAN, H., “De gerechtelijke vereffening-verdeling onder de nieuwe wet – nieuwe handleiding voor de notaris-vereffenaar” , *NFM* 2012, 70-94.
- CASMAN, H., “Les arrêts du 24 mai 2011 [de la Cour de justice: C–47/08, C–50/08, C–51/08, C–53/08, C–61/08] et l’access à la profession de notaire en Belgique” , *JT* 2012, 23-26.
- CASMAN, H., “Qualification, au regard du régime matrimonial, des prestations d’assurance-groupe perçues par une personne mari e sous le régime de la communauté” , *RNB* 2012, 223-236.
- CASMAN, H., “Levensverzekeringen, groepsverzekeringen en het familiaal vermogensrecht” , *T.Verz.* 2012, 308-327.
- CASMAN, H., “Hoed u voor captatie en suggestie” , *TEP* 2012, 235-241.

BIJDRAGEN IN VERZAMELWERKEN

- CASMAN, H., “Modellen van notariële akten van toestemming tot het huwelijk, van eerbiedige akten en van huwelijkscontracten” in G. VAN OOSTERWYCK (ed.), *Algemene modellenverzameling voor de rechtspraak*, Brussel, Story-Scientia, 1972, 1-29.
- CASMAN, H., noot onder Cass. 23 januari 1964, in M. STORME (ed.), *Compendium van rechtspraak*, Gent, Gakko, 1972, 4 p.
- CASMAN, H., noot onder Cass. 24 oktober 1969, in M. STORME (ed.), *Compendium van rechtspraak*, Gent, Gakko, 1972, 5 p.

- CASMAN, H., "Modellen van notariële akten van toestemming tot het huwelijk, van eerbiedige akten en van huwelijkscontracten" in G. VAN OOSTERWYCK (ed.), *Algemene modellenverzameling voor de rechtspraktijk*, Brussel, Story-Scientia, 1972, 1-29.
- CASMAN, H., "La gestion des biens propres de la femme en régime de communauté – Het beheer van haar eigen goederen door de vrouw in gemeenschapsstelsels" in KFBN (ed.), *Pour un renouveau du contrat de mariage – Voor een hernieuwing van het huwelijkscontract*, Gembloux, J. Duculot, 1975, 191-221.
- STORRER, A.-M., PUELINCKX-COENE, M., CEYSENS-GRIBOMONT, M. en CASMAN, H., "Burgerlijk recht" in BELGISCHE VERENIGING VAN DE VROUWELIJKE JURISTEN (ed.), *Ongelijkheden tussen man en vrouw in het Belgisch recht: balans en opties*, Antwerpen, Standaard, 1975, 7-87.
- STORRER, A.-M., PUELINCKX-COENE, M., CEYSENS-GRIBOMONT, M. en CASMAN, H., "Droit civil" in ASSOCIATION BELGE DES FEMMES JURISTES (ed.), *Les inégalités entre l'homme et la femme en droit belge: bilan et options*, Brussel, Créadif, 1975, 7-74.
- CASMAN, H., "Le régime légal. Composition active des trois patrimoines" in J. BAUGNIET (ed.), *La réforme des droits et devoirs respectifs des époux et des régimes matrimoniaux*, Brussel, Jeune Barreau, 1977, 217-238.
- CASMAN, H., "Echtscheiding door onderlinge toestemming" in G. BAETEMAN en M. BAX (eds.), *Het echtscheidingsrecht in België na de hervorming 1974-1975*, Gent, Story-Scientia, 1977, 177-204.
- CASMAN, H., "Scheiding van tafel en bed" in G. BAETEMAN en M. BAX (eds.), *Het echtscheidingsrecht in België na de hervorming 1974-1975*, Gent, Story-Scientia, 1977, 205-223.
- CASMAN, H., "Lijst van de voornaamste wetten tot wijziging van het Belgisch echtscheidingsrecht" in G. BAETEMAN en M. BAX (eds.), *Het echtscheidingsrecht in België na de hervorming 1974-1975*, Gent, Story-Scientia, 1977, 317-320.
- CASMAN, H., "Selecte bibliografie inzake echtscheidingsrecht en lijst van de voornaamste wetten tot wijziging van het Belgisch echtscheidingsrecht" in G. BAETEMAN en M. BAX (eds.), *Het echtscheidingsrecht in België na de hervorming 1974-1975*, Gent, Story-Scientia, 1977, 267-275 en 317-320.
- CASMAN, H. en SLUYTS, Ch., "De invloed van de nieuwe wet huwelijksvermogensrecht op de belangrijkste financiële verrichtingen" in X, *Uitgave ten dienste van de financiële instellingen, s.l.*, 1978, 1-22.
- CASMAN, H., "Ongelijkheden tussen man en vrouw in het Belgisch burgerlijk recht" in CENTRUM VOOR WIJSBEGEERTE VAN HET RECHT VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL O.L.V. C. PERELMAN (ed.), *L'égalité*, Brussel, Bruylant, 1981.
- CASMAN, H., "Les difficultés rencontrées par la pratique en matière de changement de régime matrimonial" in CENTRE DE DROIT PATRIMONIAL DE LA FAMILLE U.C.L. (ed.), *Cinq années d'application de la réforme des régimes matrimoniaux*, Brussel, Bruylant, 1982, 193-220.
- CASMAN, H., VAN OOSTERWIJCK, G. en VAN LOOK, M., *Het nieuwe erfrecht van de langstlevende echtgenoot. Eerste commentaar op de wet van 14 mei 1981*, Antwerpen, Kluwer, 1982, 7-26.
- CASMAN, H., "Onderhoudsvorderingen" in COENE, M. (ed.), *Het erfrecht van de langstlevende echtgenoot*, Antwerpen, Kluwer, 1982, 55-76.

- CASMAN, H., "Statuut der geesteszieken: wettelijke bepalingen" in KFBN (ed.), *Voor de meerderjarige handelingsonbekwamen ... een juridisch vacuüm?*, Brussel, KFBN, 1983, XIV-XXXV.
- BAETEMAN, G. en CASMAN, H., "Homologatie van wijzigingen van het huwelijksstelsel" in X, *Liber Amicorum Frédéric Dumon*, Antwerpen, Kluwer, 1983, 33-53.
- CASMAN, H., "Beheer en vereffening van een nalatenschap aanvaard onder voorrecht van boedelbeschrijving" in H. VANDENBERGHE *et al.* (eds.), *Liber Amicorum A. De Boungne*, Antwerpen, Kluwer, 1985, 19-36.
- CASMAN, H., "Le décès" in X, *La banque dans la vie quotidienne*, Brussel, Jeune Barreau, 1986, 98-123.
- CASMAN, H., "Ik ga een lening aan" in KFBN (ed.), *Eigenaar worden van een woning*, Brussel, 1987, 117-168.
- CASMAN, H., "Adoptie, volle adoptie en verklaring van adopteerbaarheid" in G. BAETEMAN (ed.), *Afstamming en adoptie*, Brussel, E. Story-Scientia, 1987, 283-349.
- CASMAN, H., "Gemeenschap beperkt tot één goed?" in L. RAUCENT (ed.), *Liber Amicorum E. Bouttiau en J. Demblon*, Brussel, Bruylant, 1987, 27-40.
- CASMAN, H., "Vermogensbeheer van en voor geesteszieken" in KFBN (ed.), *Aspecten van het administratief recht*, Antwerpen, Kluwer, 1988, 75-108.
- CASMAN, H., "La distinction entre la titularité du contrat d'assurance-vie et la valeur patrimoniale de celui-ci, et ses conséquences dans les rapports entre époux communs en biens" in J.-L. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *Droit notarial de l'assurance-vie. Aspects patrimoniaux. Aspects fiscaux*, Brussel, Bruylant, 1989, 293-313.
- CASMAN, H., "Lasten van het huwelijk en uitkeringen tot onderhoud. Enkele huwelijksvermogensrechtelijke aspecten" in X, *Liber Amicorum Robert Pirson. Mélanges Pirson*, Brussel, Bruylant, 1989, 1-20.
- CASMAN, H., "Rapport belge. Le statut juridique du patrimoine immobilier et mobilier de l'entreprise agricole" in X, *Rapporten van het XVe Europees Congres voor agrarisch recht*, Brussel, Belgische Vereniging voor Agrarisch Recht, 1990, 131-159.
- CASMAN, H., "L'attribution préférentielle" in L. RAUCENT en J.-L. RENCHON (eds.), *Quinze années d'application de la réforme des régimes matrimoniaux*, Brussel, Bruylant 1991, 105-123.
- CASMAN, H., "Suggestion de la loi relative aux droits successoraux du conjoint survivant en concours avec des enfants nés avant le mariage" in P. DELNOY (ed.), *Suggestions de lois en hommage à Pierre Harmel*, Luik, Université de Liège, 1991.
- CASMAN, H., "Appartementenrecht" in KFBN (ed.), *Zaken- en contractenrecht*, Brugge, die Keure, 1991, 3-30.
- CASMAN, H., "Een beschouwing over de huidige structuur van het notariaat in België en Frankrijk" in X, *Notariaat, een goede toekomst*, Deventer, Kluwer, 1991, 13-22.
- CASMAN, H., "Voordelen voor de langstlevende stiefouder?" in M. MAGITS *et al.* (eds.), *Liber Amicorum Prof. Em. E. Krings*, Brussel, E. Story Scientia, 1991, 471-485.
- CASMAN, H., "Voorlopig bewind over de goederen van een (geestes)zieke persoon" in G. BAETEMAN (ed.), *Het nieuwe statuut van (geestes)zieken. Wetten van 1990-1991*, Antwerpen, Kluwer, 1992, 107-141.
- CASMAN, H., "De vrederechter en de persoon van de minderjarige. Enkele vraagpunten" in G. BAETEMAN (ed.), *De vrederechter en het gerechtelijk recht*, Brussel, E. Story-Scientia, 1992, 81-104.

- CASMAN, H., "Actuele en toekomstige problemen in het appartementenrecht" in X, *Het zakenrecht: absoluut geen rustig bezit*, Antwerpen, Kluwer, 1992, 65-108.
- CASMAN, H., "Minnelijke vereffening-verdeling" in KFBN (ed.), *Vereffening-verdeling*, Antwerpen, Kluwer, 1992, 1-35.
- CASMAN, H., "Conventions entre titulaires de droits actuels" in KFBN (ed.), *Le notaire, votre partenaire, aujourd'hui et demain. De notaris met U, nu en morgen*, Brussel, Bruylant, 1992, 231-244.
- CASMAN, H., "Over de bewijskracht van authentieke akten" in R. DUJARDIN (ed.), *Liber Amicorum Marcel Briers*, Gent, Mys & Breesch, 1993, 27-36.
- CASMAN, H., "Levensverzekeringen van en voor gehuwden" in M. STORME (ed.), *Personen en Familierecht. Gezin en recht in een postmoderne samenleving*, Gent, Mys & Breesch, 1994, 425-446.
- CASMAN, H., "De nieuwe procedure inzake EOT in tien punten bondig toegelicht" in X, *Nieuwe wetgeving inzake echtscheiding, cessie schuldvordering, mede-eigendom, immuniteit bij beslag, politierechtbank, telefoontap, vergoeding verkeersslachtoffers. Een eerste commentaar*, Gent, Mys & Breesch, 1994, 1-15.
- CASMAN, H., "Eerste bondige toelichting over de nieuwe wetgeving inzake appartementenrecht" in X, *Nieuwe wetgeving inzake echtscheiding, cessie schuldvordering, mede-eigendom, immuniteit bij beslag, politierechtbank, telefoontap, vergoeding verkeersslachtoffers. Een eerste commentaar*, Gent, Mys & Breesch, 1994, 89-121.
- CASMAN, H., "De bank en het overlijden van de cliënt" in CENTRUM VOOR BEROEPSVERVOLMAKING IN DE RECHTEN (ed.), *Actuele ontwikkelingen in de rechtsverhouding tussen bank en consument*, Antwerpen, Maklu, 1994, 121-139.
- CASMAN, H., "Appartementsmedeëigendom. De statuten van het gebouw" in KFBN (ed.), *De gedwongen mede-eigendom van gebouwen of groepen van gebouwen*, Gent, Mys & Breesch, 1995, 39-57.
- CASMAN, H., "Voorbeeld van statuten" in KFBN (ed.), *De gedwongen mede-eigendom van gebouwen of groepen van gebouwen*, Gent, Mys & Breesch, 1995, 58-83.
- CASMAN, H., "Appartementsmedeëigendom. Overgangsrecht" in KFBN (ed.), *De gedwongen mede-eigendom van gebouwen of groepen van gebouwen*, Gent, Mys & Breesch, 1995, 171-176.
- CASMAN, H., "Les statuts de l'immeuble et le règlement d'ordre intérieur" in J. HANSENNE (ed.), *La copropriété forcée dans les immeubles ou groupes d'immeubles bâtis*, Brussel, La Charte, 1995, 47-67.
- CASMAN, H., "Application dans le temps" in J. HANSENNE (ed.), *La copropriété forcée dans les immeubles ou groupes d'immeubles bâtis*, Brussel, La Charte, 1995, 205-213.
- CASMAN, H., "Enkele suggesties voor het opstellen van huwelijkscontracten met keuze voor een gemeenschapsstelsel" in KFBN (ed.), *De evolutie in de huwelijkscontracten*, Antwerpen, Kluwer, 1995, 35-79.
- CASMAN, H., "Quelques réflexions sur la déontologie du notaire commis" in J. VAN COMPERNOLLE en J. LEDOUX (eds.), *Le notaire, le juge et l'avocat. Heurs et malheurs du notaire commis*, Brussel, Bruylant, 1996, 307-344.
- CASMAN, H., "Les droits de survie ou avantages matrimoniaux en régime de séparation de biens" in M. GREGOIRE (ed.), *Les contrats de mariage: bilan, perspectives et formules pratiques*, Brussel, Bruylant, 1996, 19-22.

- CASMAN, H., "Voorbeeld van samenlevingscontract" in KFBN (ed.), *Ongehuwd samenwonen*, Antwerpen, Kluwer, 1996, 195-200.
- CASMAN, H., "Toepassing van de wet in de tijd en overgangsrecht" in D. MEULEMANS (ed.), *Appartementsmede-eigendom*, Antwerpen, Kluwer, 1996, 287-303.
- CASMAN, H., "Huwelijksvermogensrecht" in KFBN (ed.), *Familierecht in Notariële Actualiteit 7*, Brugge, die Keure, 1996, 9-25.
- CASMAN, H., "Enkele beschouwingen over de deontologie van de gerechtelijk aangestelde notaris" in KFBN (ed.), *Notariële deontologie*, Antwerpen, Kluwer, 1997, 61-68.
- CASMAN, H., "Enkele open vragen omtrent beschikkingsbevoegdheden over onverdeelde zaken" in J.E. KRINGS, A. SPRUYT, K. LEUS, H. CASMAN, G. VAN OOSTERWIJCK, E. GULDIX, A. VASTERSAVENDTS en A. DE NAUW (eds.), *Liber Amicorum Prof. Dr. G. Baeteman*, Antwerpen, Kluwer, 1997, 3-15.
- CASMAN, H., "Quelques questions relatives à l'acceptation sous bénéfice d'inventaire" in X, *Chronique de droit à l'usage des juges de paix et de police. Cahier n° 17*, Brussel, La Charte, 1998.
- CASMAN, H., "Notariële deontologie bij bemiddeling inzake onroerende goederen" in KFBN (ed.), *Vastgoedbemiddeling: de inbreng van het notariaat*, Brussel, Bruylant, 1998, 355-412.
- CASMAN, H., "Bemiddeling, wat is dat?" in KFBN (ed.), *De notaris en de conflictenbeheersing*, Diegem, Kluwer, 1999, 437-445.
- CASMAN, H., "Enkele bedenkingen over recht, taal en notariaat" in W. VAN EECKHOUTTE (ed.), *Liber amicorum Jozef Van den Heuvel*, Kluwer, 1999, 847-857.
- CASMAN, H., "Actualia Huwelijksvermogensrecht" in X, *CBR jaarboek 1999-2000*, Antwerpen, Maklu, 2000, 53-94.
- CASMAN, H., "Integrale Kwaliteitszorg" in KFBN (ed.), *De nieuwe notariswet in Notariële Actualiteit 11*, Brugge, die Keure, 2000, 145-156.
- CASMAN, H., "Enkele aspecten van vermogensrechtelijke overeenkomsten tussen samenwoners sedert de wet van 23 november 1998" in X, *Overeenkomstenrecht*, Antwerpen, Kluwer, 2000, 205-268.
- CASMAN, H., "Enkele raakvlakken tussen huwelijksvermogensrecht en vennootschapsrecht" in VLAAMSE CONFEDERATIE DER BALIE VAN GENT (ed.), *Tot de dood ons scheidt?*, Antwerpen, Maklu, 2000, 149-168.
- CASMAN, H., "Erfrecht voor ongehuwde samenwoners?" in H. WILLEKENS (ed.), *Contestatie van ons erfrecht*, Gent, Mys & Breesch, 2001, 169-186.
- CASMAN, H., "Property Law" in H. BOCKEN en W. DE BONDT (eds.), *Introduction to Belgian Law*, Brussel, Bruylant, 2001, 204-221.
- CASMAN, H., "Le champ d'application de la loi: les immeubles concernés" in N. VERHEYDEN-JEANMART (ed.), *La copropriété forcée des immeubles et groupes d'immeubles bâtis. Cinq ans d'application de la loi du 30 juin 1994*, Faculté de droit Université Catholique de Louvain, 2001, 1-34.
- CASMAN, H., "Erfrecht voor ongehuwd samenwoners?" in H. WILLEKENS (ed.), *Contestatie van ons erfrecht*, Gent, Mys & Breesch, 2001, 169-186.
- CASMAN, H., "Het recht op beroepsuitoefening en op arbeidsbeloning, familiaalrechtelijk bekeken. Bedenkingen bij een onaangepaste wetgeving" in G. VAN LIMBERGHEN en K. SALOMEZ (eds.), *Sociale grondrechten als bakens voor een vernieuwd sociaal recht. Liber amicorum Maxime Stroobant*, Gent, Mys & Breesch, 2001, 193-206.

- CASMAN, H., “Wetsontwerp tot wijziging van verscheidene wetsbepalingen inzake de voogdij over minderjarigen (dossier nr. 4340)” in KFBN (ed.), *Verslagen en debatten van het Comité voor Studie en Wetgeving van de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat. Jaren 1999-2000*, Brussel, Bruylant, 2001, 600-673.
- CASMAN, H., “Levensverzekering en huwelijk” in X, *Familiaal vermogensrecht*, Brugge, die Keure, 2002, 11-31.
- CASMAN, H., “Enkele beschouwingen over ouderschap, afstamming en adoptie” in W. DEBEUCKELAERE, J. MEEUSEN en H. WILLEKENS (eds.), *Met rede ontleed, de rede ontkleed. Opstellen aangeboden aan Fons Heyvaert ter gelegenheid van zijn vijftigste verjaardag*, Gent, Mys & Breesch, 2002, 117-124.
- CASMAN, H., “Régimes matrimoniaux et droits de succession” in H. CASMAN, Y. LELEU en A. VERBEKE (eds.), *Eigenzinnig familiaal vermogensrecht, 1, Praktijkgericht huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, 2002, 1-35.
- CASMAN, H. en COENE, E., “Art. 275 BW” in P. SENAËVE, F. SWENNEN en G. VERSCHULDEN (eds.), *Comm.Pers.*, Mechelen, Kluwer, 1998, 5 p.
- CASMAN, H. en MICHIELSENS, A., “Notariële vorming” in F. FLEERACKERS (ed.), *Recht en Vorming. Juridisch onderwijs in de kering*, Brussel, Larcier, 2003, 133-147.
- CASMAN, H., “De beroepsaansprakelijkheid van de notaris. Enkele recente ontwikkelingen” in H. VANDENBERGHE (ed.), *De professionele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2004, 185-226.
- CASMAN, H., “Registratierechten op schenkingen in familiaal verband in Vlaanderen, Brussel en Wallonië” in H. CASMAN, Y. LELEU en A. VERBEKE (eds.), *Eigenzinnig familiaal vermogensrecht, 2, Praktijkgericht huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, 2005, 1-78.
- CASMAN, H., “Vereffening-verdeling na beëindiging van de relatie tussen ongehuwde samenwoners” in KFBN (ed.), *Familie op maat*, Mechelen, Kluwer, 2005, 345-372.
- CASMAN, H., “Gehuwd, wettelijk of feitelijk samenwonend: wat maakt het uit? Vermogensrechtelijke aspecten, andere dan bij overlijden” in C. FORDER, en A. VERBEKE (eds.), *Gehuwd of niet: maakt het iets uit?*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 149-198.
- CASMAN, H., “Gehuwd, wettelijk of feitelijk samenwonend: wat maakt het uit? Gevolgen ten aanzien van de kinderen” in C. FORDER, en A. VERBEKE (eds.), *Gehuwd of niet: maakt het iets uit?*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 231-274.
- CASMAN, H., “Klachtenbehandeling” in P. VAN DEN EYNDE, C. HOLLANDERS DE OUDERAEN en Ph. BUISERET (eds.), *De vernieuwde notariswet, 2, Handboek organisatie van het notariaat*, Brussel, De Boeck en Larcier, 2005, 795-802.
- CASMAN, H., “Les dispositions patrimoniales insérées dans la convention de divorce ou parallèles à la convention de divorce” in Y.-H. LELEU (ed.), *Aspects actuels de la programmation patrimoniale dans la famille*, Brussel, Bruylant, 2006, 129-152.
- CASMAN, H., “Recente ontwikkelingen in het familiaal vermogensrecht: beëindiging van de relatie tussen ongehuwde samenwoners” in F. MOEYKENS (ed.), *De Praktijkjurist X*, Gent, Story Publishers, 2006, 1-31.
- CASMAN, H., “Familierechtelijke aspecten van het faillissement” in H. BRAECKMANS, H. COUSY, E. DIRIX, B. TILLEMEN en M. VANMEENEN (eds.), *Curatoren en vereffenaars: actuele ontwikkelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 719-757.
- CASMAN, H., “Op zoek naar de draad van Ariadne in de doolhof van huwelijksvoordelen – of zouden het aanwinstvoordelen moeten zijn?” in F. SWENNEN en R. BARBAIX

- (eds.), *Over Erven. Liber amicorum Mieke Puelinckx-Coene*, Mechelen, Kluwer, 2006, 83-98.
- CASMAN, H., “De insolvente persoon in zijn gezinssituatie. Vermogensrechtelijke aspecten” in X, *Insolventierecht 2004-2005*, Mechelen, Kluwer, 2006, 269-298.
- CASMAN, H., “Het overlijden van de cliënt, titularis van een bankrekening: praktische beschouwingen rond enkele theoretische vragen” in M. TISSON en J.-P. BUYLE (eds.), *Bank en familie*, Brussel, Bruylant, 2006, 105-133.
- CASMAN, H., “L’assurance vie au regard du droit des donations et du droit successoral” in B. DUBUISSIN en P. JADOUŁ (eds.), *L’assurance-vie et les pensions complémentaires*, Brussel, Bruylant, 2006, 69-93.
- CASMAN, H., “Beding van ongelijke verdeling, verblijvingsbeding, verblijvingsbeding onder last, keuzebeding, keuzebeding onder last” in A. VERBEKE, F. BUYSSENS, en H. DERYCKE (eds.), *Handboek Estate Planning, 4, Vermogensplanning met effect na overlijden*, Brussel, Larcier, 2006, 68-75.
- CASMAN, H., “Aankoop van een onroerend goed: vruchtgebruik en blote eigendom. Zeven aandachtspunten” in B. TILLEMEN en A. VERBEKE (eds.), *Knelpunten verkoop onroerend goed*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 59-86.
- SIBIET, A. EN CASMAN, H., “Een positieve ‘Valkeniers’ erfregeling voor de langstlevende stiefouder” in C. CASTELEYN, A. VERBEKE, en L. WEYTS (eds.), *Notariële clausules. Liber Amicorum Prof. Johan Verstraete*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 3-14.
- CASMAN, H., “Erfrecht voor de langstlevende wettelijk samenwonende partner” in M. DE BUSSCHER, B. DE GROOTE, J. DEPUDT, A. DOOLAEGE, E. FORRIER, P. TAELEMAN, en W. VAN ECKHOUTTE (eds.), *Kan dit nog? Liber amicorum Rogier de Corte*, Mechelen, Kluwer, 2007, 59-83.
- CASMAN, H., “Le bail à vie: aspects civils” in X, *Les droits de jouissance. Aspects civils et fiscaux*, Louvain-la-Neuve, Anthemis, 2007, 101-113.
- CASMAN, H., “Statuten van het appartementsgebouw. Wat de recente rechtspraak ons leert” in V. SAGAERT en G. ROMMEL (eds.) *Appartementsrecht*, Brugge, die Keure, 2008, 35-49.
- CASMAN, H., “Ontbinding van het huwelijksstelsel van scheiding van goederen” in W. PINTENS, J. DU MONGH en C. DECLERCK (eds.), *Patrimonium 2008*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 237-250.
- RASSON, G., CASMAN, H., VERBEKE, A., DE WULF, C. en DECUYPER, J.: “Huwelijksvermogensstelsels: civielrechtelijke en successierechtelijke aspecten in de gevallen van artikelen 1464 en 1465 van het burgerlijk wetboek van volgende clausule: ‘het gemeenschappelijk vermogen komt toe aan de vrouw ongeacht de oorzaak van ontbinding van het huwelijksvermogensstelsel – Régimes matrimoniaux: les conséquences civiles et fiscales dans les cas visés aux articles 1464 alinéa 2 et 1465 du Code civil de la clause: ‘le patrimoine commun est attribué à l’épouse quelle que soit la cause de la dissolution du régime matrimonial’ (dossier n° 4374bis)” in KFBN (ed.) *Verlagen en debatten van het comité voor studie en wetgeving van de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat. Jaar 2006-2007*, Brussel, Bruylant, 2008, 87-126.
- CASMAN, H., “Notariële creativiteit” in WETENSCHAPPELIJK COMITÉ – NOTARIEEL CONGRES 2009 (ed.), *Zekerheid voor de toekomst*, Gent, Larcier, 2009, 61-99.

- CASMAN, H., ROUSSEAU, L., VERBEKE, A. en DEHALLEUX, V., "Régimes de communauté. Clauses de partage" in Y. LELEU, A. VERBEKE, J. TAYMANS en M. BOURGEOIS (eds.), *Manuel de planification patrimoniale*, 4, *Le couple – décès*, Brussel, Larcier, 2009, 119-183.
- CASMAN, H., "Perspective 5. Comparative law – Belgium [Inheritance Law]" in C. CASTE-LEIN, R. FOQUE en A. VERBEKE (eds.), *Imperative Inheritance Law in a Late-Modern Society. Five Perspectives*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 153-166.
- CASMAN, H., "Beding van ongelijke verdeling" in A. VERBEKE, F. BUYSSENS en H. DERYCKE (eds.), *Vermogensplanning met effect na overlijden: langstlevende*, Gent, Larcier, 2010, 77-81.
- CASMAN, H., "Verblijvingsbeding/Verblijvingsbeding onder last" in A. VERBEKE, F. BUYSSENS en H. DERYCKE (eds.), *Vermogensplanning met effect na overlijden: langstlevende*, Gent, Larcier, 2010, 82-87.
- CASMAN, H. en VERBEKE, A., "Een bijzonder geval: de sterfhuisconstructie" in A. VERBEKE, F. BUYSSENS en H. DERYCKE (eds.), *Vermogensplanning met effect na overlijden: langstlevende*, Gent, Larcier, 2010, 107-110.
- CASMAN, H., "L'assurance vie et le droit civil des successions" in X, *L'assurance vie: outil de planification patrimoniale. Aspects civils et fiscaux*, Louvain-la-Neuve, Anthemis, 2010, 35-163.
- CASMAN, H., "Huwelijksvermogensrechtelijke aspecten van het ondernemen" in R. FELTKAMP, E. JANSSENS en J. LEMMENS (eds.), *Ondernemingscontracten stap voor stap*, Gent, Larcier, 2011, 5-26.
- CASMAN, H., "Van ascendentenverdeling bij schenking naar ouderlijke erfovereenkomst" in X, *De uitdaging voor de notaris. Tussen vrijheid en regelgeving*, Brussel, Larcier, 2011, 171-188.
- CASMAN, H., "Schatting van de goederen, verdeling in natura en kavelvorming" in H. CASMAN en C. DECLERCK (eds.), *De hervorming van de gerechtelijke vereffening en verdeling*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 83-108.
- CASMAN, H., "La réforme de la procédure de liquidation-partage: quelles nouveautés pour la pratique notariale?" in X, *La réforme de la procédure de liquidation-partage judiciaire. Première analyse de la loi du 13 août 2011*, Brussel, Bruylant, 2012, 319-340.
- CASMAN, H., "Le partage transactionnel, stable ou  egalitaire avant tout?" in A. VERBEKE, J.M. SCHERPE, C. DECLERCK, T. HELMS en P. SENAËVE (eds.), *Confronting the Frontiers of Family and Succession Law. Liber amicorum Walter Pintens*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 291-312.
- CASMAN, H., "De levensbeschouwelijke opvoeding van het kind na het overlijden van zijn ouders" in D. DE RUYSSCHER, P. DE HERT en M. DE METSENAERE (eds.), *Een leven van inzet. Liber amicorum Michel Magits*, Mechelen, Kluwer, 2012, 481-518.

REDACTIE BOEKEN

- STORME, M. en CASMAN, H. (eds.), *Towards a justice with a human face: the first international congress on the law of civil procedure*, Antwerpen, Kluwer, 1978, 590 p.
- CASMAN, H., PAUWELS, J.M., SENAËVE, P. en HEYVAERT, A. (eds.), *Comm.Pers.*, Antwerpen, Kluwer, 1984, losbl.

- KRINGS, J.E., SPRUYT, A., LEUS, K., CASMAN, H., VAN OOSTERWIJCK, G., GULDIX, E., VAS-
TERS AVENDTS, A. en DE NAUW, A. (eds.), *Liber Amicorum Prof. Dr. G. Baeteman*,
Antwerpen, Kluwer, 1997, 748 p.
- CASMAN, H., LELEU, Y. en VERBEKE, A. (eds.), *Eigenzinnig familiaal vermogensrecht*, 1,
Praktijkgericht huwelijksvermogensrecht, Mechelen, Kluwer, 2002, 106 p.
- CASMAN, H., LELEU, Y. en VERBEKE, A. (eds.), *Eigenzinnig familiaal vermogensrecht*, 2,
Actualia schenkingen, Gent, Larcier, 2005, 177 p.
- CASMAN, H. en DECLERCQ, C. (eds.), *De hervorming van de gerechtelijke vereffening en
verdeling*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 172 p.
- CASMAN, H., "Schatting van de goederen, verdeling in natura en kavelvorming" in N.
CARETTE (ed.), *Appartementsrecht I. Stand van zaken en topics*, Antwerpen, Inter-
sentia, 2013, 121-148.

